

VOZÍČKÁŘ

2 2014
XXIII. ROČNÍK

časopis nejen pro sedící

- Rozhovor s ministryní práce a sociálních věcí
- Adopce i s hendikepem?
- Ohlédnutí za paralympiádou

www.vozickar.com

mám za sebou několik inspirujících setkání, za které jsem tuze vděčná. Díky svému povolání jsem se potkala se známými zpěváky, s herci, s podnikateli, politiky i s lidmi, kteří sice nejsou pop star, ale jsou to životní star. Takové

rozhovory bývají nejcennější, nedocenitelné.

Druhé číslo Vozíčkáře do mé sbírky podstatně přispělo. Setkání s Michalem Pragerem a jeho ženou mě motivovalo k tomu, abych nejen nepřemýšlela o tom, co by kdyby, ale abych taky něco v tom směru konala. Rozhovor s Ivo Páleníkem a Mirkem Zemanem mi zase ukázal, že existují i jiní lidé, kteří svému projektu dávají vše. Volný čas, energii, peníze. A že své myšlenky o jiném systému mapování bezbariérovosti plně věří. Rozhovor s ministryní práce a sociálních věcí Michaelou Marksovou-Tominovou mi dal naději, že ne všichni politici jsou špatní, že někteří svůj post můžou brát zodpovědně a na kolbišti s ostře nabitými jazyky vystupovat ohleduplně. Musím nepokrytě přiznat, že jí držím palce.

Jaroslav Paleček je vlastně jedním z vás. Nehoda mu změnila život. Bydlí v malé vesničce, je odkázán na pomoc manželky, lecos v životě přehodnotil. Rádi bychom vám i v dalších číslech přinášeli příběhy lidí, kteří řeší podobné problémy jako vy. I takové zkušenosti můžou inspirovat. Pokud se chcete o ty svoje podělit, nebo pokud znáte někoho, kdo by souhlasil se zveřejněním svého vyprávění, neváhejte nám o něm říct,

Inspirující je vždy setkání s aktivitami sdružení Asistence. Bojují za bezbariérovou dopravu v Praze, za odstranění překážek ve veřejném prostoru. A podle posledních zpráv se jim daří. Dosahují svého cíle dialogem, nenásilnými akcemi, vtipně. Dokážou nadchnout pro svůj cíl stále více lidí, stále více důležitých lidí, kteří drží v rukou pravomoci věci dávat do pohybu.

Neméně zajímavé je také potkat se s českými paralympijskými reprezentanty, jejichž výkony i zážitky jsme sledovali v pravidelné rubrice na webu www.vozickar.com. Jak světový svátek sportu hodnotí sledge hokejisté a lyžaři?

Nemalá je i má radost z povídání s dopisovateli, kteří mi buď vypráví o tom, s kým se při práci potkali, nebo mi jen říkají, co na Vozíčkáři vylepšit, jak mu dát ještě víc ze sebe. Mnozí z nich mají navíc za sebou silný životní příběh. Jsou pro mě stejně tak důležití.

Občas se tedy cítím jako velká houba, která nasává informace. Je pravda, že bych někdy ráda sledovala svět i z jiných perspektiv, bylo by pokrytecké tvrdit opak, ale když on ten svět hendikepu je tak pestrý, že dokáže pohlédnout většinu lidské kapacity. I když jsem teď trochu proti sobě – až přečtete Vozíčkáře, poohlédněte se i po informacích třeba o tom, jak pěstovat bylinky, jak se naučit cizí jazyk nebo kde třeba pomoci ve svém okolí, kde můžete být užiteční. Třeba vás otevřené možnosti pohltí tak jako mě Vozíčkář.

Aneta Vidurová

Červená - oranžová - zelená... ale co vám to řekne?

To se ptají členové sdružení go-ok **Ivan Páleník** a **Miroslav Zeman**. Na Slovensku vznikla zajímavá myšlenka odlišného přístupu k mapování bezbariérovosti veřejného prostoru, která popírá zažité způsoby. Jakékoliv hodnocení, i to nejběžnější, které kopíruje barvy semaforu, je podle nich zrádné. Oba pánové pro to mají na vlastní kůži odžité argumenty. Jak by měla vypadat ideální mapa bezbariérového přístupu? Jak se vyvíjí situace lidí s postižením na Slovensku? A jak se dozvědět o tom, kde se dá ve městě skutečně dobře zaparkovat na vyhrazených místech pro vozíčkáře?

Miroslav Zeman
Spoluzakladatel sdružení go-ok, má za sebou dlouhé působení ve firmě Medicco, v současnosti ředitel slovenské firmy LETMO, která se zabývá distribuční kompenzační pomůckami.

Ivan Páleník

vozičkář, zakladatel dříve diskusního fóra, dnes portálu www.handicap.sk, zakladatel sdružení go-ok. Pracuje na rektorátě Slovenské technické univerzity v Bratislavě, sdružení go-ok přímo spolupracuje s Fakultou architektury.

■ Co vás vedlo k tomu vymyslet projekt Monitoring přístupnosti go-ok?

Miroslav: Ptali jsme se: „Jestli se mají vydávat nemalé peníze na mapování bezbariérovosti, proč to neudělat skutečně systematicky a logicky?“ Současný systém barevných ikon je velice zrádný. Ano, na první pohled je jednoduchý, intuitivní, změřitelný, ale ve výsledku je úplně k ničemu.

Ivan: Vycházíme z toho, že nikdo nemá právo říct: toto je nepřístupný objekt, toto naopak plně přístupná budova. Každý hendikepovaný člověk, dokonce i každý vo-

zíčkář zvládne překonat jiné bariéry. I mně se stalo několikrát, že jsem špatně doporučil bezbariérovou restauraci lidem, kteří se na mě obrátili jako na kolegu na vozíku. Já jsem si zkrátka malého schodku nevšiml, překonal jsem ho velmi snadno. Pro zmíněného návštěvníka to byl ale problém a dovnitř se nedostal. Proto každé takové hodnocení nutně znamená neobjektivní posouzení.

■ Ke každé ikoně je ale vždycky legenda. Červený bod znamená úzké dveře, schody v budově, nevyhovující toalety...

Miroslav: Ano, ale pro koho vlastně tato legenda je? Když jsme zakládali Medicco, tak jsme den co den prodávali aktivní vozíky a řešili požadavek zákazníků: „Hlavně se potřebuju vejít do šedesátek.“ Takže spousta lidí už jezdí na vozících, které nemají s takto úzkými dveřmi problém. Jenže nejčastější způsob mapování je opět z aktivního života vyřazuje tím, že budovám s užšími dveřmi dává červenou značku. Budova je nepřístupná, a nikdo už neví proč. Jestli je v ní dvacet schodů anebo jen dveře šedesátky. Zkrátka se už do ní člověk na vozíku nebo s berlemi nevydá, i když by se do ní mohl dostat bez problému.

Ivan: Dokonce ani obecně vžitá představa o tom, že téměř všude se dostane člověk o berlích, huň je na tom vozíčkář sedící na mechanickém vozíku a nejhůř pak uživatel elektrického vozíku, je mylná. Pokud je někde kluzký povrch a zaprší, neujde člověk o berlích ani krok. Výkonný elektrický vůz může mít s menším schodkem menší problém než člověk na mechanice.

■ Co navrhujete vy? Jak funguje systém Mapování přístupnosti go-ok?

Ivan: Navrhli jsme a nyní dokončujeme aplikaci pro chytré telefony, která toto mapování a výpis parametrů umožňuje přímo v terénu.

Miroslav: Je založený na popisu, ne na hodnocení. Každý objekt je dokonale popsán – okolí, vstup, výška rampy, délka rampy, způsob otevírání dveří, výška případných schůdků, prahy, druh povrchu, šířka dveří, dlažba, toaleta – umístění a prostor, vybavení, automat a jeho výška umístění atd. Uživatel si pak jen zadá svoje parametry (například mám vozík, který se vleze do šedesát centimetrů širokých dveří, překonám schod vysoký x centimetrů) a aplikace mu ukáže seznam institucí, které jsou v jeho dosahu a přímo jemu přístupné.

Tištěné mapy – vyhozené peníze

■ To je jistě cesta pro lidi, kteří takový telefon vlastní. Jak se díváte na klasické tištěné mapy bezbariérovosti měst?

Miroslav: Víte, ona už ta mapa, když se ještě v tiskárně tiskne, je zastaralá. Podmínky se rychle mění. Navíc každé město, každá městská část si tyto projekty na vydávání map realizují na vlastní pěst. Když se chci například pohybovat po Praze, vím já, kde začíná městská část Praha 6 a kde už je Praha 5? Můžu já po kapse nosit 20 map, když se chci projít městem? Měli bychom přestat nesmyslně tisknout a začít uvažovat systematicky. Jinak je to bohapusté mrhání penězi.

Ivan: Co se týče chytrých telefonů, nemyslím si, že by to byl problém. Dobře to ilustruje naše zkušenost. Když jsme před dvěma roky startovali projekt, zamýšleli jsme se, kde seženeme sponzora, který koupí mapujícími právě tuto techniku. Jenže dnes už to není potřeba. Na trhu skoro jiný než chytrý telefon není. Časem to bude standard.

■ Co vás vlastně k takovému uvažování o mapování přístupnosti inspirovalo?

Ivan: Už jsem to zmínil – dotazy jiných vozíčkářů, do jaké restaurace se v Bratislavě dostanou. Já jim v tu chvíli vlastně nemohl poradit, i když takových podniků znám hodně, protože nevím, co jsou schopní zvládnout a co ne.

No a jednoho dne se to stalo i mně samému. Byl jsem v neznámém městě. Měl jsem hlad, potřeboval jsem jít na toaletu a chtěl jsem zaparkovat v suchu, protože strašně přšelo. Začal jsem přemýšlet o tom, proč neexistuje nějaká mobilní aplikace, ve které bych si definoval parametry já sám. Zadal bych si, co jsem schopný překonat, že mám vozík, který se do šedesátek vleze, a ta aplikace by mi nějakou vhodnou restauraci v blízkosti určila.

Na tomto jsme aplikaci postavili. Každý si může dotaz specifikovat dle svých požadavků. Informace jsou doplněné fotkami, videem, virtuální prohlídkou.

Podrobný popis mi i umožňuje navíc se na návštěvu připravit. Půjdu tam třeba s Mirkem, který mi pomůže do jednoho schodku, o kterém díky aplikaci vím. V okamžiku, když bych tam šel sám, tak mi nemá kdo pomoci, budu do schodku narážet jak moucha do skla.

Miroslav: Mně vadí ještě jedna věc. V současnosti se mapuje hodně, píší se všemožné projekty za mnoho peněz. Je velmi jednoduché říct: „Do roka zmapujeme 150 objektů a dáme jim barvičku.“

Sice to nedává smysl, ale bude to mít barvičku... Nevím, jestli je cílem fajfka v poloze projektu, ale realita a pomoc hendikepovaným to není. Pojďme dělat něco, co bude mít opravdu univerzální použití pro všechny.

■ **Na první pohled se zdá, že jde vlastně o to zmapovat stav a není se třeba soustředit na bezbariérovou vyhlášku.**

Miroslav: Naopak. Ty procesy musí fungovat souběžně. Nicméně víme, že situace v bezbariérovém přístupu na Slovensku je vlastně tak špatná, že mapa podle semaforu by musela být buď prázdná, anebo červená. Náměstí v Banské Bystrici, v Bratislavě... to jsou všechno staré budovy. Opustíme tedy svět fantazie, kde jsou všechny budovy přísně dle norem, a popíšeme objekt co nejpřesněji.

Ivan: Působím na vysoké škole technické na fakultě architektury, kde jsem oslovoval odborníky na bezbariérovost. Ze začátku i oni deklarovali, že normy jsou dobře nastavené, že pokud je aplikujeme v praxi, bude vše v pořádku. Nezpochybňujeme tento fakt, ale mělo by se nadto ještě usilovat paralelně o kvalitní popis, protože tak můžeme předejít velkým průšvihům. Co když se někdo ocitne v zahraničí, kde si rezervoval hotel s bezbariérovým pokojem, který je ale v prvním patře bez výtahu? To totiž občas zapominají hoteliéři v katalogích zmínit.

Mapujeme vyhrazená parkoviště

■ **Jak chcete dále postupovat? Jak chcete přesvědčit lidi, že váš systém mapování je logičtější a univerzálnější?**

Miroslav: Zjišťujeme, že to nemá smysl vlastními silami, potřebujeme pomoc druhých. Systém teď funguje správně, ale máme rezervy v rychlosti a v systému zadávání parametrů. To musíme ještě vyladit a zároveň vymyslet motivaci pro mapující. Musíme být přitažliví, využívat principy soutěže, hravosti lidí...

Ivan: Máme projekt na mapování vyhrazených parkovišť, kde bychom si mohli vyzkoušet, jak lidi reagují, jak zvládají mapování.

■ **Takže se jedná o dílčí mapování, o mapování jednoho typu objektů?**

Ivan: Ano, vždycky se to dá integrovat do univerzálního systému. Mapování parkovišť se však o dost snáze komunikuje. Když před uživatele postavíte mapu celého Slovenska, může jim to připadat jako nadlidský úkol. Nemluvě o ambici stát se světovou aplikací, protože systém běží na Google mapách. Je dobré, když na mapě zmapované objekty přibývají a když je patrné, že aplikace žije. Proto jsme se rozhodli vyzvat nejdříve k popisování parkovišť.

■ **Co obnáší takové zmapování místa?**

Miroslav: Člověk si už nyní může stáhnout aplikaci do svého mobilu iPhone. Jednoduše parkovací místo vyfotí, napíše kolik je vyhrazených ploch, okomentuje přístupnost a je to. Zkoušíme takto, co lidi ještě baví a co už je na ně moc.

■ **No, ona některá vyhrazená místa skýtají řadu trpce úsměvných řešení. Takže takový monitoring s fotkou skutečně pomůže od nemilého překvapení.**

Ivan: To rozhodně ano. Však jsme i na základě zážitků z mapování založili kategorii stránek s názvem LOL objekty, kde se snažíme zveřejňovat absurdity v bezbariérovém řešení. Přemýšleli jsme i tak, že by taková aktivita mohla být tahačem pro lidi i pro veřejnost. Že si třeba začnou víc všimát těchto věcí.

■ **Když bychom se zaměřili na život na Slovensku obecně – v porovnání s Českou republikou ještě máte kus cesty před sebou. Zprávy o aktivitách hendikepovaných k nám docházejí jen sporadicky...**

Ivan: Je to pravda. Vy máte chuť jít do ulic. To u nás neexistuje. Najdou se dva tři lidé, zamávají mávátky, ale to je vše. U nás se za bezbariérovost, za systém příspěvků, za integraci nebojuje. Aktivismus, aktivní upozorňování na problémy, to Slováci nedělají.

■ **A vy vidíte cestu, jak je k tomu povzbudit, právě v mapování terénu? Pak už jim přece nebude nic bránit vydat se ven, žít aktivně.**

Ivan: Možná bych se vrátil na úplný začátek – proč vznikl můj první projekt on-line diskusní fórum handicap.sk. Myslel jsem si, že se najdou lidé, kteří si navzájem pomůžou, a najdou se i odborníci, fyzioterapeuti, ochotní poradit. Jenže tito dobrovolníci po čase odešli, nedostávali totiž otázky! Komunita postižených je stejná jako komunita Slováků. Pokud se zrovna nejedná o vraždu nebo nějaký skandál, tak se sami ničemu nevěnují. Když jsem se snažil diskuzi udržovat, tak se to obrátilo proti mně. Přestal jsem do komunikace vstupovat a komunita utichla úplně.

V současnosti na stránkách handicap.sk uveřejňujeme jen články, videa a fotky, které by měly motivovat lidi s hendikepem. Měly by je informovat o tom, co znamená aktivní přístup a jaké dobré věci můžou vzniknout, když se spolupracuje. A to se zatím návštěvníkům líbí.

Na Slovensku se toho moc neděje

■ **Vybíráte však povětšinou z příspěvků ze zahraničí. Na Slovensku není o čem psát?**

Z jiné perspektivy

Další z projektů, které by sdružení go-ok rádo zrealizovalo, je natáčení různých situací či mapování pomocí kamery upevněné na vozík nebo na berli. Projekt se jmenuje Wheelchair View. „Namontování kamery na vozík nebo na berli v sobě nese řadu možností. Mohl by se takto zmapovat objekt, zmapovat jeden den v životě vozíčkáře, hodina pohybu ve městě... záznamy bychom mohli použít pro mapu bezbariérovosti nebo pro osvětlu. Momentálně ale nemáme kapacitu na to, abychom nápad sami bez pomoci převedli v realitu. Bylo by potřeba získat kamery, které jsou vhodné pro tento typ natáčení, dojednat dobrovolníky...“ říká Ivan Páleník.

Princip natáčení v terénu je také v souladu s myšlenkou projektu. Kamera je němý svědek prostoru. I pouhým popisem prostoru totiž může dojít ke zkruslení, když si mapující nějaké překážky nevšimne a nezapiše ji. „Byli bychom moc rádi, když by nám s tím někdo pomohl. Když by se ozval někdo, kdo takovou kameru má, kdo by nás chtěl takto podpořit, třeba i firemní dobrovolníci, skupina lidí. Tato myšlenka má smysl.“

Ivan: Ano, převaha zahraničních příběhů není záměr, na Slovensku se zkrátka nic neděje. Když se něco skutečně a bude co psát, s radostí to uveřejníme. Avšak i když ke článkům přímo přikládám výzvu: „Pojďme něco podobného zrealizovat u nás,“ nikdo se toho nechytí. A přitom aktivismus může veřejnosti otevřít oči a upozornit ji na to, co za problémy řešíme a co nám v běžném životě překáží. A ne se postavit před úřad vlády v počtu tři a mávat nějakými obecnými transparenty.

■ **Vy jste ale ve sdružení go-ok dokázali ledacos. Vedli jste například zajímavou kampaň se známými lidmi, kteří jezdili po Bratislavě na vozíku.**

Ivan: Ano, u nás to začalo jakž takž fungovat – ale až posléze, když jsme vyhlásili velkou výzvu, že potřebujeme pomoc. Jenže dosud existujeme jen na dobré slovo, na bázi dobrovolníků. Chybí nám trvalá podpora nadací a státu, která by zajistila nějaké pravidelné aktivity.

Miroslav: Na Slovensku jsou dvě profesionální organizace: Paralympijský výbor a Organizace muskulárních distrofičků. Ti mají svou kancelář, své zaměstnance, ekonomy. Ale jsou to zase úzce profilovaná sdružení, i když dělají řadu dobrých akcí.

Ivan: Slovenské poradní orgány zákonodárců se paradoxně skládají z dobrovolníků. Zákonodárce, který je placený za svou práci, si nechává radit zadarmo...

■ Peníze jsou tedy překážka i pro vás?

Ivan: Ano. Abychom mohli pracovat kvalitně a soustavně, potřebujeme například stálého zaměstnance, ne vše dělat večer po práci. Když ale pomineme stát, na který se, jak bylo již řečeno, moc spoléhat nedá, nedaří se nám také nastavit původně plánovaný systém, kdy si firma zaplatí za to, že ji zmonitorujeme. Je totiž těžké pochopit, že u nás nejsou žádné černé listiny nebo červené značky, které zákazníky odradí. I můj kamarád potřeboval skoro hodinu vysvětlovat, že i jeho hotel, ve kterém je nájezd, výtah, bezbariérový pokoj, jen zrcadlo je výš, než by mělo být, nebude označen červeně.

A dalším problémem jsou lidé. Sami to nezvládáme. Od začátku fungování sdružení go-ok máme problém najít spolupracovníky

vozičkáře, dobrovolníky, zkrátka někoho, kdo by do projektu investoval svůj čas. Občas ulovím někoho z daleka nebo i z České republiky, jako tady Mirka, ale potřebovali bychom lidi i v blízkém okolí.

■ Kdo by se tedy do mapování měl zapojit? Vozičkář? Člověk o berlích?

Miroslav: Ideálně ani jeden z nich. Pokud už člověk nějaký hendikep má, už je jím dost silně ovlivněný. Mapující musí mít otevřené oči a musí pochopit tu naši logiku. Samozřejmě nejlepší je to, když je člověk ponaučený, když si zkusí, co dává a co nedává smysl a viděl na první pohled nesrovnalosti.

Ivan: Naše výzva je stále otevřená. Pokud máte chytrý telefon, stáhněte si aplikaci na mapování parkovišť a pomozte nám po-

psat vyhrazená místa pro vozičkáře. Už tím bychom navázali rádi kontakty, které bychom využili i dál.

■ Pokud byste měli shrnout důvod, proč se přidat...

Ivan: Rádi bychom lidi na Slovensku, ale i v jiných zemích přesvědčili, aby se přidali k návodu, který přináší univerzální a logický systém mapování. Když totiž všichni dělají vše, nakonec nevznikne nic. My jsme přesvědčení, že systém go-ok funguje. Jinak bychom svůj volný čas dávno věnovali něčemu jinému.

- Monitoring přístupnosti (www.go-ok.eu)
- Monitoring a navigátor vyhrazených parkovacích míst (www.parking4disabled.eu)
- Portál www.handicap.sk
- BezBariérové absurdity – LOLky – (<http://lol.go-ok.eu>)
- Dobrovolníci, kteří mají zájem jakkoliv pomoci (například překladem projektů do cizích jazyků), se můžou přihlásit přes webovku www.go-ok.eu/sk/volunteer
- Všechny projekty najdete i na facebooku: [gookeu](https://www.facebook.com/gookeu), [handicap.sk](https://www.facebook.com/handicap.sk), [wchrww \(wheelchair view\)](https://www.facebook.com/wheelchairview), [parking4disabled \(parkování\)](https://www.facebook.com/parking4disabled)